

การเผยแพร่แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงผ่านสื่อมวลชน
กับความเข้าใจและการยอมรับต่อแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ของประชาชนในจังหวัดเชียงราย

**The Diffusion of Philosophy of the Economic Sufficiency
in Thai Mass Media, and Understanding and Acceptance
of People in Chiang Rai Province***

เสริมศิริ นิลคำ**

คมสัน รัตนะสิมากุล***

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การเผยแพร่เนื้อหาของแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสื่อมวลชนไทย ซึ่งประกอบด้วยสื่อหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์ และเพื่อศึกษาระดับความเข้าใจ การยอมรับและการนำเอาแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวันของประชาชนในจังหวัดเชียงราย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณร่วมกับเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยการสำรวจ การวิเคราะห์เนื้อหา การสัมภาษณ์เจาะลึก และการสนทนากลุ่ม ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

1. การเผยแพร่เนื้อหาของแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสื่อมวลชนไทย ผลการศึกษาพบว่า

1.1 สื่อหนังสือพิมพ์ นำเสนอเนื้อหาเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็นที่เป็นเรื่องของกิจกรรมมากที่สุด โดยเนื้อหาส่วนใหญ่เน้นการจัดทำโครงการต่างๆ ซึ่งเชื่อมโยงแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงและเป็นการเทิดพระเกียรติ การให้คำอธิบายหรือนิยาม

* งานวิจัยนี้ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

** นิเทศศาสตรดุษฎีบัณฑิต (นศ.ด.) สาขาวิชานิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2551) ปัจจุบันเป็นผู้ช่วยศาสตราจารย์ สังกัดโปรแกรมวิชานิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

*** นิเทศศาสตรดุษฎีบัณฑิต (นศ.ด.) สาขาวิชานิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2549) ปัจจุบันเป็นผู้ช่วยศาสตราจารย์ สังกัดโปรแกรมวิชานิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

เศรษฐกิจพอเพียงยังคงเป็นเพียงการนำเสนอเพียงระดับ เป็นนามธรรม ผู้อ่านยังต้องคิด และตีความด้วยตนเองเกี่ยวกับความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงในการนำไปประยุกต์ใช้

1.2 สื่อวิทยุกระจายเสียง ส่วนใหญ่มีการนำเสนอในรูปแบบรายการบรรยาย หรือสนทนาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการขยายความนิยามของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตาม มุมมองของกลุ่มอาชีพต่างๆ เช่น เกษตรกร นักธุรกิจ ข้าราชการ ฯลฯ ให้ชัดเจนเป็น รูปธรรมมากยิ่งขึ้น นำเสนอในรูปแบบของข่าวที่เน้นการรายงานข่าวกิจกรรมที่ดำเนิน โครงการต่างๆ ตามแนวพระราชดำริ นอกจากนี้ยังเสนอในรูปแบบรายการสนทนา ที่มีการนำบุคคลที่มีความรู้ประสบการณ์ในแวดวงต่างๆ หรือประชาชนทั่วไปที่ใช้หลัก ความพอเพียงในการดำรงชีวิตมาร่วมพูดคุยกับผู้จัดรายการ เป็นการแบ่งปันความรู้ในการ ปฏิบัติตนให้ประสบผลสำเร็จเพื่อให้ผู้ฟังเห็นเป็นรูปธรรมมากขึ้น ช่วยเสริมความเข้าใจ ขณะเดียวกันก็สามารถกระตุ้นความสนใจให้เกิดแก่ผู้รับสารได้

1.3 สื่อโทรทัศน์ พบว่า นำเสนอรายการประเภทสารคดีที่เกี่ยวกับการประยุกต์ ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในองค์กรต่างๆ มากที่สุด โดยองค์กรในชุมชนที่ผู้ผลิต ให้ความสำคัญคือ สถานศึกษา เนื้อหาของรายการแต่ละครั้งจะมุ่งเน้นการยกตัวอย่าง การร่วมมือร่วมใจขององค์กรต่างๆ กับภาคประชาชนของแต่ละชุมชนที่นำหลักเศรษฐกิจ พอเพียงมาใช้ในการแก้ปัญหาเฉพาะพื้นที่ของตนและประสบความสำเร็จ โดยปัญหาจะมีความครอบคลุมทุกแง่มุม อาทิ ปัญหาเศรษฐกิจปากท้องของคนในชุมชน ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาวัฒนธรรม ฯลฯ โดยรายการส่วนใหญ่มีความยาวประมาณ 5 – 8 นาที

รูปแบบการนำเสนอส่วนใหญ่เป็นสารคดีเนื่องจากมีประโยชน์ในการช่วยขยาย ความเข้าใจของผู้รับสาร โดยสามารถใช้ภาพเป็นตัวช่วยในการเล่าเรื่อง ช่วยในการตีความ เนื้อหาหรือขยายแนวคิดให้ครอบคลุมทุกแง่มุมของสังคม การใช้ภาษาที่ง่ายในการเล่าเรื่อง การลำดับเรื่องตามเวลาอย่างเป็นขั้นตอน การขยายความเนื้อหาหรือภาษาทางวิชาการ ศัพท์ เฉพาะที่เข้าใจยาก ฯลฯ

2. ระดับความเข้าใจของประชาชนในจังหวัดเชียงรายที่มีต่อแนวปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจ พอเพียงในภาพรวมอยู่ในระดับที่มีความรู้ความเข้าใจมาก โดยเฉพาะในด้านหลัก ความพอดี พอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตนเอง การพึ่งตนเองในชีวิตประจำวัน แบ่งปันกันในครอบครัว และกับเพื่อนบ้าน รู้จักเก็บออม ฯลฯ

3. ระดับการยอมรับและการนำเอาแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ชีวิตประจำวัน ของประชาชนในจังหวัดเชียงราย ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการยอมรับ

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะในด้านความซื่อสัตย์สุจริต ในการประกอบอาชีพและการเสริมสร้างให้คนไทยมีพื้นฐานทางจิตใจที่มีคุณธรรม ส่วนในด้านการนำไปใช้พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการนำเอาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ไปใช้โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะในด้านการประกอบธุรกิจ การพัฒนาประสิทธิภาพ ในการผลิต ปรับปรุงสินค้าและคุณภาพอย่างสม่ำเสมอ การไม่ค้ำนึ่งกำไรของตนเอง เพียงฝ่ายเดียว และการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายเพื่อทบทวนการใช้จ่ายและออมเงิน

คำสำคัญ: เศรษฐกิจพอเพียง, ความเข้าใจในเศรษฐกิจพอเพียง, การยอมรับในเศรษฐกิจพอเพียง, เศรษฐกิจพอเพียงในสื่อมวลชน

Abstract

The research aimed to analyze the diffusion of philosophy of the economic sufficiency in Thai mass media; and to study the level of understanding and acceptance and apply the philosophy in Chiang Rai people's daily lives. The research was completed through the quantitative and qualitative methodology by using questionnaire survey, content analysis, in-depth interview and focus group interview. The findings were as follows:

1. Regarding the diffusion of philosophy of the economic sufficiency in Thai mass media, the results showed that:

1.1 The newspaper media presented the content of the economic sufficiency philosophy dealing with projects the most. The content was focused on the royal practice of economic sufficiency philosophy and honored His Majesty the King. The philosophy's explanation and definition was still at an abstract level. The readers had to think and interpret the application of the philosophy.

1.2 With regards to the radiobroadcast, it mostly presented in a form of lecture and dialogue involved with the distinct explanation of the philosophy's definitions from various kinds of people in different professions, for example, farmers, businessmen, government officers, and so on. In addition, it also presented in a form of news dealing with the royal projects and the dialogue concerned different kinds of people with their outstanding experiences or the common people applying

the philosophy of the economic sufficiency in their daily lives were also invited and talked with the disc jockey. They could also share their experiences and knowledge of the philosophy clearly and help in better understanding of the philosophy and finally attract the audiences.

1.3 With regards to television media, it presented the application of the philosophy of the economic sufficiency in several organizations the most. The educational organization was supported by the producers the most. The programs' content mainly focused on the collaboration of the organizations and the communities and presented the application of the philosophy as the solutions to their problems successfully. The problems were presented in every aspect, for example, people's lives, environment, culture, and so on. The program's duration was 5-8 minutes and mostly presented in the form of documentary. The contents were useful and could help the people to understand more. The pictures could also tell and help the people understand easily and extend the concept in every aspect of the society. In addition, the language was also simple and in sequence and specific or academic vocabulary were explained.

2. The people's level of understanding of the economic sufficiency philosophy results revealed that the people's understanding level was overall at a high level, especially in terms of sufficiency, rationale, self-immunity, self-reliance, sharing with families and neighbors and saving, and so on.

3. The acceptance and application of the philosophy in Chiang Rai people's daily lives results revealed that the acceptance of the philosophy in daily lives were overall at a high level, especially in terms of honesty in profession, and supporting Thai people in morality. Regarding the application of the philosophy, it was found that the application level is overall at a high level, especially, in terms of doing business, developing efficiency production, regularly improving the quality of products, reasonably pricing, and accounting for expenditure and savings review.

Keywords: Economic Sufficiency, Understanding of the Economic Sufficiency, Acceptance of the Economic Sufficiency, The Economic Sufficiency in Mass Media

บทนำ

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นคำที่คนไทยเริ่มรู้จักคำนี้เป็นครั้งแรกเมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชดำรัสถึงแนวคิดดังกล่าวเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2540 เพื่อให้คนไทยใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต การดำเนินธุรกิจ และการพัฒนา ในขณะที่ประเทศไทยกำลังเผชิญกับปัญหาวิกฤตการณ์เศรษฐกิจในช่วงปีดังกล่าว โดยเป็นปรัชญาที่ชี้ให้เห็นถึงการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัวไปจนถึงระดับรัฐ ซึ่งจะมุ่งเน้นการดำเนิน ไปในทางสายกลางหรือการดำเนินชีวิตโดยอาศัยความพอเพียง ซึ่งความพอเพียงนั้นหมายถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผลและรวมไปถึงการสร้างภูมิคุ้มกันตัวเองจากสภาวะที่เปลี่ยนแปลงของโลกและสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งจะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิต รวมทั้งต้องอาศัยหลักการของเหตุผล คุณธรรม ความอดทน ความรอบคอบ สติและปัญญา เพื่อเตรียมพร้อมที่จะรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอก

นับตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงตรัสถึงคำว่าเศรษฐกิจพอเพียงในครั้งนั้น เป็นต้นมา สังคมไทยก็ได้มีการกล่าวถึงแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกันอย่างแพร่หลาย อาจเป็นเพราะว่าสังคมได้เริ่มตระหนักดีว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางที่จะนำพาประเทศให้พ้นจากวิกฤตในครั้งนี้ได้ ด้วยเหตุผลดังกล่าวในช่วงเวลาดังกล่าวจึงได้มีการตีความและเผยแพร่แนวคิดดังกล่าวอย่างกว้างขวางจากคนหลากหลาย ทั้งจากผู้ดำเนินงานใกล้ชิดของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัฐบาล ข้าราชการ นักการเมือง นักวิชาการ นักคิดและนักพัฒนาต่างๆ ซึ่งการตีความของบุคคลเหล่านั้นมีความแตกต่างหลากหลายจนทำให้สังคมเกิดความสับสนถึงความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง กระทั่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระราชดำรัสเพื่ออธิบายถึงคำว่า เศรษฐกิจพอเพียง อีกถึง 2 ครั้ง คือในวันที่ 4 ธันวาคม 2550 และวันที่ 23 ธันวาคม 2542

นอกจากกลุ่มบุคคล ซึ่งถือว่าเป็นสื่อบุคคลที่กล่าวในข้างต้นแล้ว สื่อมวลชนยังถือเป็นช่องทางสำคัญอีกช่องทางหนึ่งซึ่งถือว่าเป็นช่องทางสำคัญที่ทำให้การตีความและการเผยแพร่แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นไปอย่างแพร่หลายในสังคมนั้น กล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าสื่อมวลชนเป็นสื่อกลางที่สำคัญยิ่งในการทำหน้าที่ถ่ายทอดแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยการนำข้อมูล ข่าวสารจากกลุ่มต่างๆ ที่พูดถึงและปฏิบัติตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่ประชาชนต่างๆ ในสังคมอย่างไรก็ตาม จากการศึกษาของจันรรจา ชุ่มชื่น (2547) พบว่า กลุ่มผู้อ่านหนังสือพิมพ์เป็นประจำไม่ได้รับความรู้เรื่อง

เศรษฐกิจพอเพียงจากหนังสือพิมพ์มากเท่าที่ควร ทุกคนรับรู้ว่าเป็นพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ที่ช่วยให้คนไทยพ้นจากปัญหาเศรษฐกิจขณะที่ปณิศา วัฒนรัตน์ (2550) ได้ศึกษาการเปิดรับชมรายการโทรทัศน์ “เศรษฐกิจพอเพียง” ของกลุ่มผู้รับสารที่นับถือศาสนาพุทธและอิสลาม ซึ่งเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าส่วนใหญ่เข้าใจเรื่องแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในระดับปานกลาง แต่ในหลักวิธีการที่นำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ภายใต้ 3 ห่วง 2 เงื่อนไขนั้น กลุ่มผู้รับสารทั้งสองยังเข้าใจไม่ลึกซึ้งเพียงพอ

นอกจากสื่อมวลชนจะมีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว สื่อมวลชนโดยเฉพาะสื่อโทรทัศน์ยังมีบทบาทสำคัญในการทำหน้าที่ในการให้การเรียนรู้แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้กับประชาชนไปในเวลาเดียวกัน เช่น การศึกษาของ สมพงษ์ จิตระดับ พบว่า แหล่งความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงที่เด็กและเยาวชนได้รับทราบสูงสุด คือ ผ่านรายการ โทรทัศน์ 52 ราย หรือ 31.14 % รองลงมา คือ ครู อาจารย์ 44 ราย หรือ 26.35 % อินเทอร์เน็ต 18 ราย หรือ 10.78% พ่อแม่ และคนในครอบครัว 16 ราย หรือ 9.85% (ไทยรัฐ, 14 เมษายน 2550)

ด้วยการเผยแพร่แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้เกิดปัญหาว่ามีผู้ตีความ เลือนนำไปใช้อย่างหลากหลาย จนเกิดความเข้าใจและนำไปใช้อย่างผิดๆ ถูกๆ หรือแปลความหมายผิดเพี้ยนไปจากเดิม จึงได้มีความพยายามจะทำให้มีการสื่อความหมายแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความถูกต้องเที่ยงตรงและชัดเจน ขณะเดียวกันก็สามารถนำมาสื่อสารกับสังคมวงกว้างได้

จากการศึกษาข้างต้นทำให้เห็นประเด็นปัญหาที่เชื่อมโยงกับการนำเสนอเนื้อหาแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสื่อมวลชน กับระดับความเข้าใจและการยอมรับของประชาชน ซึ่งเป็นผู้รับสาร ซึ่งจะมีส่วนสำคัญต่อการที่ประชาชนนำเอาหลักแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาที่สมดุล ยั่งยืน และมีภูมิคุ้มกัน เพื่อความอยู่ดีมีสุข มุ่งสู่สังคมที่มีความสุขอย่างยั่งยืน ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการเผยแพร่ข้อมูลและสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

ดังนั้นงานวิจัยเรื่องนี้จึงต้องการวิเคราะห์เนื้อหาที่ปรากฏในสื่อสารมวลชนไทย ทั้งในรูปแบบรายการ โทรทัศน์ รายการวิทยุกระจายเสียงและสื่อหนังสือพิมพ์ไทย เพื่อศึกษาว่าสื่อมวลชนมีความเข้าใจและสะท้อนเนื้อหาเศรษฐกิจพอเพียงออกมาในลักษณะเช่นไร ซึ่งเนื้อหาดังกล่าวจะส่งผลต่อการรับรู้และตีความของผู้รับสาร นอกจากนี้งานวิจัยเรื่องนี้ยังต้องการจะศึกษาในแง่มุมมองของผู้รับสาร ซึ่งในที่นี้หมายถึงคนในจังหวัดเชียงราย

ซึ่งงานวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 4 ภาคส่วนของระบบเศรษฐกิจ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงเกี่ยวกับการนำเอาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ คือ ภาครัฐบาล ภาคครัวเรือน ภาคการผลิต และสถาบันการเงิน เพื่อศึกษาว่าผู้รับสารดังกล่าวนี้มีความเข้าใจเกี่ยวกับแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร และนำเอาแนวปรัชญาดังกล่าวไปปฏิบัติอย่างไร ในระดับมากที่สุดเพียงใด ซึ่งประโยชน์จากการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้ได้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมถึงจะทำให้ผู้วางแผนนโยบายทราบปัญหาและประกอบการตัดสินใจได้ว่าควรเพิ่มข้อมูลหรือเนื้อหาในลักษณะเช่นไร จึงจะทำให้ประชาชนเข้าใจแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้มากขึ้นและชัดเจนยิ่งขึ้น จนกระทั่งเกิดการยอมรับและนำแนวปรัชญาดังกล่าวไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์การเผยแพร่เนื้อหาของแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสื่อมวลชนไทย ซึ่งประกอบด้วยสื่อหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์
2. เพื่อศึกษาระดับความเข้าใจของประชาชนในจังหวัดเชียงรายที่มีต่อแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
3. เพื่อศึกษาการยอมรับและการนำเอาแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวันของประชาชนในจังหวัดเชียงราย

กรอบแนวคิด

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ประโยชน์ที่คิดว่าจะได้รับ

1. สำหรับวงวิชาการ งานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ในการสร้างชุดองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งสามารถนำไปเป็นแนวทางในการเรียนการสอนทั้งในระดับปริญญาตรีและบัณฑิตศึกษา สถาบันการศึกษา อาจจะนำเอาข้อมูลเหล่านี้ไปใช้ในแง่มุมมองของการสร้างหลักสูตรที่ช่วยเติมเต็มจนประชาชนสามารถนำเอาแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้จริง

2. เป็นประโยชน์ต่อผู้มีหน้าที่กำหนดนโยบายเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะภาครัฐ ซึ่งจะสามารถใช้ข้อมูลจากงานวิจัยครั้งนี้ไปพิจารณาว่าการเผยแพร่ของสื่อมวลชนขณะเดียวกันการศึกษาในแง่มุมมองของประชาชนก็จะทำให้เข้าใจว่าประชาชนเข้าใจเศรษฐกิจพอเพียงในระดับใด และยอมรับมากน้อยเพียงไร ความรู้ดังกล่าวจะทำให้ผู้วางแผนนโยบายทราบปัญหาและประกอบการตัดสินใจได้ว่าควรจะเพิ่มข้อมูลหรือเนื้อหาในลักษณะเช่นไร จึงจะทำให้ประชาชนเข้าใจแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงได้มากขึ้นและชัดเจนยิ่งขึ้น จนกระทั่งเกิดการยอมรับและนำแนวคิดดังกล่าวไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

3. สำหรับสื่อมวลชน ซึ่งจะเกิดประโยชน์ในแง่ของการได้ทบทวนบทบาทการทำหน้าที่ในการเป็นสื่อกลางเผยแพร่แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง สื่อมวลชนเป็นหนึ่งในองค์ประกอบที่เป็นส่วนสำคัญในการทำหน้าที่ขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง การวิจัยครั้งนี้จะช่วยให้อ่านได้ว่า สื่อมวลชนมีบทบาทในการส่งเสริมแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างมากน้อย ถูกต้องและเหมาะสมเพียงไร ข้อมูลครั้งนี้จะช่วยทำให้สื่อมองเห็นภาพเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างชัดเจน จนกระทั่งนำเสนอออกสู่สาธารณะได้อย่างชัดเจนขึ้น

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยนี้มีแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นกรอบในการศึกษาวิเคราะห์และอภิปรายผล ดังนี้

ทฤษฎีการเผยแพร่นวัตกรรม

การเผยแพร่ (Diffusion) หมายถึง กระบวนการที่ทำให้นวัตกรรมได้รับการยอมรับและถูกนำไปใช้โดยสมาชิกของชุมชนเป้าหมาย ฉะนั้นการเผยแพร่จึงเป็นกระบวนการซึ่งนวัตกรรม (Innovation) จะถูกนำไปถ่ายทอดผ่านช่องทางของการสื่อสาร (Communication Channels) ในช่วงเวลาหนึ่ง (Time) กับสมาชิกที่อยู่ในระบบสังคมหนึ่ง (Social System)

ให้เกิดการยอมรับ (Adoption) จากการวิเคราะห์ลักษณะของการเผยแพร่พบว่าสิ่งที่เกี่ยวข้องอยู่ 5 ประการที่มีอิทธิพลในการดำเนินการของกระบวนการเผยแพร่ ประการแรก ได้แก่ ตัวนวัตกรรมเอง ประการที่สอง ได้แก่ สารสนเทศหรือข้อมูลที่นำไปใช้ในการสื่อสารในเรื่องของนวัตกรรมนั้น ประการที่สาม ได้แก่ เงื่อนไขด้านเวลา ประการที่สี่ ได้แก่ ธรรมชาติของระบบสังคม หรือชุมชนที่นวัตกรรมจะนำไปเผยแพร่ และประการสุดท้ายคือการยอมรับ ทั้งนี้ การวิจัยทางการเผยแพร่ นวัตกรรมจะเป็นการศึกษาถึงปัจจัย 5 ประการนี้ว่ามีผลอย่างไร และมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างไรในการส่งเสริมให้มีการยอมรับและนำไปปฏิบัติ โดยแต่ละปัจจัยมีรายละเอียดดังนี้

1) นวัตกรรมหรือ Innovation หมายถึง ความคิดใหม่ เทคนิควิธีการใหม่ หรือสิ่งใหม่ที่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ นวัตกรรมนั้นเป็นสิ่งที่สร้างความรู้สึกร่วมกันของใหม่สำหรับกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการยอมรับนวัตกรรม เมื่อนวัตกรรมได้รับการยอมรับนำไปใช้งานเป็นปกติวิสัยแล้วไม่มีความรู้สึกร่วมกันใหม่อีกต่อไป นวัตกรรมนั้นจะกลายเป็นเทคโนโลยี ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปแบบของอุปกรณ์ (Hardware) วัสดุ (Software) และเทคนิควิธี (Techniques) (กฤษมันต์ วัฒนาณรงค์, 2536)

2) ช่องทางสื่อสาร หรือ Communication Channels โดยช่องทางของการสื่อสารที่ใช้มากที่สุดคือ การใช้สื่อสารมวลชน แต่การสื่อสารระหว่างบุคคลแบบปากต่อปากยังเป็นที่ยอมรับและใช้ได้คืออยู่ ปัญหาคือ การประเมินผลการใช้ช่องทางหรือสื่อเพื่อการเผยแพร่นั้นยังไม่มีการศึกษาผลของการใช้อย่างเป็นระบบมากนัก ส่วนมากยังใช้การสำรวจความคิดเห็นจากผู้ใช้อยู่

3) เวลา หรือ Time ในแต่ละขั้นตอนของการเผยแพร่และยอมรับ อาจมีช่วงของระยะเวลาในแต่ละขั้นแตกต่างกัน จำเป็นต้องมีการศึกษาและคาดการณ์ไว้สำหรับงานการเผยแพร่นวัตกรรม

4) ระบบสังคม หรือ Social System เป็นระบบสังคมที่มีธรรมชาติ วัฒนธรรมของคนในสังคมที่จะนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีไปใช้ ฐานะทางเศรษฐกิจของคนในสังคมโดยรวม และกลุ่มคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมที่แตกต่างกัน สามารถยอมรับนวัตกรรมได้แตกต่างกัน การเมือง การปกครอง มีอำนาจต่อการยอมรับนวัตกรรมเป็นอย่างมาก การศึกษาถึงอิทธิพลของระบบสังคม จะช่วยให้เข้าใจและหาวิธีการที่เหมาะสมในการเผยแพร่นวัตกรรมได้

5) การยอมรับ หรือ Adoption เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ในการยอมรับ (หรือปฏิเสธ) นวัตกรรมและเทคโนโลยี โดยมีพื้นฐานทางด้านจิตวิทยา และสังคมวิทยา

เป็นองค์ความรู้สำคัญในการอธิบายกระบวนการในการยอมรับ (หรือไม่ยอมรับ)

Everett M. Rogers เจ้าของทฤษฎีการเผยแพร่นวัตกรรมจน ซึ่งมีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับ ได้เขียนหนังสือชื่อ Diffusion of Innovations ตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อปี ค.ศ.1960 Rogers ได้เสนอทฤษฎีที่เริ่มมีความชัดเจนขึ้นสำหรับงานการเผยแพร่นวัตกรรม โดย Rogers ได้ใช้ 4 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ซึ่งถูกนำไปใช้ในงานการเผยแพร่นวัตกรรมมากที่สุด และเป็นฐานของการพัฒนาทฤษฎีการเผยแพร่นวัตกรรมดังต่อไปนี้ (Rogers, 1995)

1) ทฤษฎีกระบวนการตัดสินใจรับนวัตกรรม (The Innovation Decision Process Theory) ทฤษฎีนี้ Rogers ได้ให้คำอธิบายว่า การเผยแพร่เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นในช่วงของเวลาหนึ่งที่มีขั้นตอนของการเกิด 5 ขั้นตอน ได้แก่

- 1.1) ขั้นของความรู้ (Knowledge)
- 1.2) ขั้นของการถูกชักนำ (Persuasion)
- 1.3) ขั้นของการตัดสินใจ (Decision)
- 1.4) ขั้นของการนำไปสู่การปฏิบัติ (Implementation)
- 1.5) ขั้นของการยืนยันการยอมรับ (Confirmation)

ทฤษฎีนี้เริ่มจากผู้ที่มีศักยภาพที่จะรับนวัตกรรมได้เรียนรู้เกี่ยวกับตัวนวัตกรรมนั้น จนมีความรู้ ความเข้าใจในนวัตกรรมอย่างดี และถูกชักนำไปโน้มน้าวให้เชื่อถือจากคุณงามความดีของตัวนวัตกรรมนั้น หลังจากนั้นจะมีการตัดสินใจว่าจะรับเอานวัตกรรมนี้มาใช้ เมื่อตัดสินใจแล้วก็ลงมือปฏิบัตินำเอานวัตกรรมสู่การปฏิบัติและขั้นสุดท้ายคือการยืนยัน (หรืออาจจะปฏิเสธ) การตัดสินใจยอมรับและใช้นวัตกรรมนั้นต่อไป

แนวคิดบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน

ในสภาพสังคมยุคปัจจุบันที่อาจเรียกได้ว่าเป็น สังคมยุคสื่อสาร ซึ่งความเจริญก้าวหน้าหรือความอยู่รอดของสังคมขึ้นอยู่กับคนในสังคมได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องทันเวลา และปรับตัวได้อย่างเหมาะสม สื่อมวลชนต่างๆ จึงมีบทบาทสำคัญในการเสนอข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ตลอดจน ชี้นำความคิดของคนในสังคมด้วย Schramm (1964) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน ที่สามารถจะสนับสนุนการพัฒนาประเทศ ไว้ในหนังสือ Mass Media and National Development สรุปบทบาทของสื่อมวลชนไว้ดังนี้

1) เป็นผู้ตรวจสอบ (Watchman) ติดตาม และรายงานเหตุการณ์ ความเคลื่อนไหว การดำเนินงานต่างๆ ให้ประชาชนได้ทราบเป็นระยะ

- 2) ทำให้มีวิสัยทัศน์กว้างขึ้น เป็นการสร้างประสบการณ์แก่ประชาชน ให้มีความคิดกว้างไกลยิ่งขึ้น
- 3) ทำให้เกิดความสนใจ ซึ่งให้เห็นสิ่งที่น่าสนใจ หรือควรมานำมาพิจารณา เพื่อให้เกิดการวิเคราะห์สิ่งต่างๆ นำไปสู่การเรียนรู้ และพัฒนาต่อไป
- 4) สร้างความทะเยอทะยาน คือทำให้เกิดความต้องการที่จะมีสภาพที่ดีกว่าเดิม
- 5) สร้างบรรยากาศของการพัฒนา กระตุ้นให้เกิดความร่วมมือในการทำงาน หรือพัฒนาสิ่งต่างๆ ให้ดีขึ้น
- 6) ช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเจตคติ ค่านิยม ที่เคยมีอยู่ไม่ถูกต้อง ให้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ถูกต้องขึ้นโดยทางอ้อม
- 7) ส่งเสริมการสื่อสารระหว่างบุคคล ทำให้ประชาชนที่ได้รับข่าวสารจากสื่อมวลชนเกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ข่าวสารซึ่งกันและกัน
- 8) สร้างสถานภาพให้บุคคล ทำให้เกิดความสนใจในตัวบุคคล ยกย่องบุคคล หรือสร้างผู้นำในการพัฒนา
- 9) สร้างความเข้าใจในนโยบายของรัฐบาล ด้วยการทำให้เกิดความสนใจ วิพากษ์วิจารณ์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง
- 10) ควบคุมให้ปฏิบัติตามกติกาของสังคม นำการกระทำที่ไม่ถูกต้องมาตีแผ่ให้ประชาชนทราบ เพื่อให้เกิดปฏิริยาต่อต้านและนำไปสู่การควบคุมให้ปฏิบัติตามบรรทัดฐานที่วางเอาไว้
- 11) ช่วยให้มีรสนิยมนที่ดี แสดงให้เห็นการกระทำที่ดี มีวัฒนธรรมตามสมัยนิยม ให้รู้จักเลือกปฏิบัติหรือแสดงออกในทางที่ถูกต้อง
- 12) ทำให้เจตคติฝังแน่นขึ้น จากความเชื่อหรือเจตคติเดิมที่ติดอยู่แล้วแต่ไม่ฝังแน่นให้เกิดความยึดมั่นแน่นแฟ้นขึ้น
- 13) ทำหน้าที่เป็นครู หมายถึง สื่อมวลชนมีบทบาทในการให้วิชาความรู้แก่ประชาชน ทั้งทางตรง และทางอ้อม อันจะนำไปสู่การพัฒนาตนเองและสังคมต่อไป

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม

ทฤษฎีนี้ให้ความสำคัญกับตัวแปร 3 ตัว คือ ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Attitude) และการยอมรับปฏิบัติ (Practice) ของผู้รับสารอันอาจมีผลกระทบต่อสังคมต่อไป จากการรับสารนั้นๆ การเปลี่ยนแปลงทั้งสามประเภทนี้จะเกิดขึ้นในลักษณะต่อเนื่อง

กล่าวคือ เมื่อผู้รับสารได้รับสารก็จะทำให้เกิดความรู้ เมื่อเกิดความรู้ขึ้น ก็จะไปมีผลทำให้เกิดทัศนคติและขั้นสุดท้าย คือการก่อให้เกิดการกระทำ ทฤษฎีนี้อธิบายการสื่อสารหรือสื่อมวลชนว่าเป็นตัวแปรต้นที่สามารถเป็นตัวนำการพัฒนาเข้าไปสู่ชุมชนได้ ด้วยการอาศัยความรู้ (Knowledge) ทัศนคติ (Attitude) และการยอมรับปฏิบัติ (Practice) หรือ KAP เป็นตัวแปรตามในการวัดความสำเร็จของการสื่อสารเพื่อการพัฒนา

ทฤษฎีความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรม (KAP) และแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์ สามารถนำมาให้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยว่า ความแตกต่างของลักษณะทางประชากรศาสตร์ มีผลต่อความรู้ความเข้าใจในแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต่อทัศนคติด้านการยอมรับในแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการนำแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำรงชีวิตของประชาชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของการเผยแพร่แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่ อย่างไร

แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงมีพระราชดำรัส เรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียงเมื่อวันเฉลิมพระชนมพรรษา 4 ธันวาคม 2540” ซึ่งได้มีการงานรับนำแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติหลายหน่วยงาน แต่คนส่วนมากมักจะเข้าใจว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องของเกษตรกรในชนบทเท่านั้น แต่แท้ที่จริงผู้ประกอบการอาชีพอื่น เช่น พ่อค้า ข้าราชการ และพนักงานบริษัทต่างๆ สามารถนำแนวพระราชดำรัสเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ได้ โดยสรุปแล้วเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง พอเพียงในอย่างน้อย 7 ประการคือ (จิราวุธ อิศรางกูร ณ อยุธยา, 2548)

1. พอเพียงสำหรับทุกคน ทุกครอบครัว ไม่ใช่เศรษฐกิจแบบทอดทิ้งกัน
2. จิตใจพอเพียง ทำให้รักและเอื้ออาทรคนอื่นได้ คนที่ไม่พอจะรักคนอื่นไม่เป็นและทำลายมาก
3. สิ่งแวดล้อมพอเพียง การอนุรักษ์และเพิ่มพูนสิ่งแวดล้อม ทำให้ยังชีพและทำมาหากินได้ เช่น การทำเกษตรผสมผสาน ซึ่งได้ทั้งอาหาร ได้ทั้งสิ่งแวดล้อมและได้ทั้งเงิน
4. ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง การรวมตัวกันเป็นชุมชนที่เข้มแข็งจะทำให้สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้ เช่น ปัญหาสังคม ปัญหาความยากจน หรือปัญหาสิ่งแวดล้อม
5. ปัญญาพอเพียง มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ และปรับตัวได้อย่างต่อเนื่อง
6. อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง วัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิตของกลุ่มที่สัมพันธ์อยู่กับสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย ดังนั้นเศรษฐกิจจึงควรสัมพันธ์และเติบโต

ขึ้นจากฐานทางวัฒนธรรม จึงจะมั่นคง เช่น เศรษฐกิจของจังหวัดตราดขณะนี้ไม่กระทบกระเทือนจากพองสบู่แตก ไม่มีคนตกงาน เพราะอยู่บนพื้นฐานของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เอื้อต่ออาชีพการทำสวนผลไม้ ทำการประมง และการท่องเที่ยว

7. มีความมั่นคงพอเพียง ไม่ใช่ুবวบวบ เดี่ยวจนเดี่ยวรวยแบบกะทันหัน เดี่ยวตกงานไม่มีกินไม่มีใช้ ถ้าเป็นแบบนี้ประสามมนุษย์คงทนไม่ไหวต่อความผันผวนที่เร็วเกิน จึงทำให้สุขภาพจิตเสีย เครียด เพี้ยน รุนแรง ฆ่าตัวตาย คิดยา เศรษฐกิจพอเพียงที่มั่นคงจึงทำให้สุขภาพจิตดีเมื่อทุกอย่างพอเพียงก็เกิดความสุข ความสมดุล ความสมดุลคือความเป็นปกติ และยั่งยืน ซึ่งเราอาจเรียกเศรษฐกิจพอเพียงในชื่ออื่นๆ เช่น เศรษฐกิจพื้นฐาน เศรษฐกิจสมดุล เศรษฐกิจบูรณาการ เศรษฐกิจศีลธรรม

สุเมธ ตันติเวชกุล (2549) ได้อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวพระราชดำรัสเศรษฐกิจพอเพียงว่าเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง ความพอเพียงในแนวปรัชญานี้หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงต้องมิระบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี โดยสุเมธยังได้กล่าวถึงทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) ว่าเป็นการกระทำพอประมาณด้วยเหตุผล การพัฒนาต้องเป็นไปตามลำดับขั้นตอน ต้องสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเพื่อให้สามารถเผชิญและอยู่รอดจากผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ต้องมีความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำเอาวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุกๆ ขั้นตอน ต้องเสริมสร้างให้คนไทยมีพื้นฐานทางจิตใจไปในทางสำนึกในคุณธรรม และความรอบคอบ นอกจากนั้นยังต้องสร้างความสมดุลพร้อมที่จะเผชิญและยอมรับความเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่ทรงพระกรุณาปรับปรุงแก้ไขพระราชทานข้างต้นเป็นที่มาของ นิยาม "3 ห่วง 2 เงื่อนไข" ที่คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นำมาใช้ในการรณรงค์เผยแพร่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านช่องทางต่างๆ อยู่ในปัจจุบัน ซึ่งประกอบด้วยความ "พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน" บนเงื่อนไข "ความรู้ และ คุณธรรม" (อภิชัย พันธเสน และคณะ, 2546)

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้วิธีการศึกษาทั้งเชิงวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยกำหนดวิธีการศึกษาโดยจำแนกตามวัตถุประสงค์ในการศึกษา ดังนี้

1. การวิเคราะห์การเผยแพร่เนื้อหาของแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสื่อมวลชนไทย ซึ่งประกอบด้วยสื่อหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์ มีวิธีการศึกษาตามวัตถุประสงค์นี้ประกอบด้วย

1.1 การวิเคราะห์เนื้อหาสื่อ (Content Analysis) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างสื่อประเภทต่างๆ ที่นำเสนอแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ในช่วงระหว่างวันที่ 1 มกราคม – 31 ธันวาคม 2551 โดยผู้วิจัยได้ทำการสุ่มจากสื่อ 3 สื่อ ดังนี้

- สื่อหนังสือพิมพ์ ผู้วิจัยได้สุ่มหนังสือพิมพ์ที่เน้นการนำเสนอข่าวหนักและข่าวเบาอย่างละ 2 รายชื่อ เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาจากข่าวและบทความที่นำเสนอเนื้อหาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

- สื่อวิทยุกระจายเสียง ผู้วิจัยได้สุ่มแบบเฉพาะเจาะจงสถานีที่มีผู้ฟังมากที่สุด 2 อันดับแรกในจังหวัดเชียงราย เพื่อวิเคราะห์รายการประเภทข่าวและบทความที่นำเสนอแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่ออกอากาศในแต่ละเดือน

- สื่อโทรทัศน์ ผู้วิจัยสุ่มเฉพาะเจาะจงเลือกสถานีที่มีจำนวนผู้ชมมากที่สุด 2 อันดับแรกเพื่อวิเคราะห์รายการประเภทสนทนาและสารคดีที่นำเสนอแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่นำเสนอแต่ละเดือน

1.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (Depth Interview) ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่รับผิดชอบเนื้อหาหรือผู้ที่ทำบทรายการหรือผลิตรายการที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

2. การศึกษาระดับความเข้าใจของประชาชนในจังหวัดเชียงรายที่มีต่อแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง วิธีการศึกษาคือ การสำรวจ (Survey) โดยใช้แบบสัมภาษณ์เพื่อทดสอบระดับความเข้าใจของประชาชนจังหวัดเชียงรายที่มีต่อแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

3. การศึกษาการยอมรับและการนำเอาแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ชีวิตประจำวันของประชาชนในจังหวัดเชียงราย วิธีการศึกษาคือ

- การสำรวจ โดยใช้แบบสำรวจเพื่อทราบระดับการยอมรับและการนำเอาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ของประชาชนในจังหวัดเชียงราย

- การสนทนากลุ่ม (Focus-group Interview) จากภาครัฐ ภาคครัวเรือน ภาคการผลิตและสถาบันการเงิน เพื่อศึกษาการยอมรับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและการนำไปประยุกต์ใช้

ประชากร กลุ่มตัวอย่างและข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

การวิจัยนี้กำหนดคุณลักษณะของประชากรในการศึกษา ดังนี้

ประชากรในการศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือกลุ่มที่ทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ กลุ่มสื่อมวลชน ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาสื่อ หนังสือพิมพ์ สื่อวิทยุกระจายเสียงและสื่อโทรทัศน์ ส่วนกลุ่มที่สอง เป็นกลุ่มประชาชนจังหวัดเชียงราย ซึ่งมาจาก 4 ภาคส่วน คือ ภาครัฐบาล ภาคครัวเรือน ภาคการผลิตและสถาบันการเงิน

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา

1) ตัวอย่างที่เป็นเนื้อหาสื่อ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างสื่อประเภทต่างๆ ที่นำเสนอแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ในช่วงระหว่างวันที่ 1 – 31 ธันวาคม 2550 ซึ่งเป็นช่วงที่มีการนำเสนอแนวปรัชญาดังกล่าวในปริมาณค่อนข้างมาก โดยผู้วิจัยได้ทำการสุ่มจากสื่อ 3 สื่อ ดังนี้

- สื่อหนังสือพิมพ์ ผู้วิจัยได้สุ่มหนังสือพิมพ์ที่เน้นการนำเสนอข่าวหนักและข่าวเบา มาอย่างละ 2 รายชื่อ จากนั้นใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบ (Systematic Random Sampling) เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาจากข่าวและบทความที่นำเสนอเนื้อหาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

- สื่อวิทยุกระจายเสียง ผู้วิจัยได้สุ่มแบบเฉพาะเจาะจงสถานีที่มีผู้ฟังมากที่สุด 2 อันดับแรกในจังหวัดเชียงราย จากนั้นใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบกับรายการประเภทข่าวและบทความที่ออกอากาศในแต่ละเดือนเพื่อวิเคราะห์เนื้อหา

- สื่อโทรทัศน์ ผู้วิจัยสุ่มเฉพาะเจาะจงเลือกสถานีที่มีจำนวนผู้ชมมากที่สุด 2 อันดับแรก โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบกับรายการประเภทสนทนาและสารคดีที่นำเสนอแต่ละเดือนเพื่อวิเคราะห์เนื้อหา

2) ตัวอย่างสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่รับผิดชอบเนื้อหาหรือผู้ที่ทำบทรายการ หรือผลิตรายการที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอแนวเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้จำนวนผู้ให้ข้อมูล

7 ท่านจากองค์กรสื่อภาครัฐและเอกชนในระดับจังหวัดและระดับประเทศในตำแหน่งคือ ผู้ผลิตรายการ ผู้จัดการฝ่ายสร้างสรรค์สื่อ นักสื่อสารมวลชนชำนาญการ ผู้อำนวยการสถานีวิทยุ หัวหน้าสถานีวิทยุกระจายเสียง นักจัดรายการ และผู้สื่อข่าวสายเกษตร

3) ตัวอย่างสำหรับการสำรวจโดยใช้แบบสัมภาษณ์ โดยประชากรในการศึกษาค้างนี้คือ ประชาชนที่อยู่ในจังหวัดเชียงราย จำนวน 1,259,998 คน เมื่อกำหนดจำนวนตัวอย่างจากวิธีของทาโร ยามานะ (Taro Yamane) ได้จำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 400 คนใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างประเภทการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) โดยมีขั้นตอนการสุ่มตัวอย่างดังนี้คือ

- การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Sampling) โดยแบ่งตามขนาดประชากรในแต่ละอำเภอซึ่งจังหวัดเชียงรายมีทั้งหมด 16 อำเภอ และ 2 กิ่งอำเภอ จึงแบ่งอำเภอตามขนาดประชากรออกเป็น 3 กลุ่มได้แก่ อำเภอขนาดเล็ก-กลาง-ใหญ่ เพื่อให้ประชากรในการวิจัยนี้มีโอกาสเป็นกลุ่มตัวอย่างเท่าเทียมกัน ผู้วิจัยจะสุ่มตัวอย่างจากกลุ่มอำเภอแต่ละกลุ่มอำเภอ โดยกำหนดตัวอย่างจำนวน 50% ของแต่ละกลุ่ม รวมจำนวนพื้นที่ศึกษาทั้งสิ้น 10 อำเภอ ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างดังนี้

- กลุ่มที่ 1: กลุ่มอำเภอที่มีประชากรตั้งแต่ 100,001 คนขึ้นไป ประกอบด้วย 3 อำเภอ คือ อำเภอเมือง พาน และแม่จัน จะสุ่มตัวอย่าง 2 อำเภอ ผลจากการสุ่มได้แก่ อำเภอเมือง และอำเภอแม่จัน

- กลุ่มที่ 2: กลุ่มอำเภอที่มีประชากรตั้งแต่ 50,001 – 100,000 คน ประกอบด้วย 7 อำเภอ คืออำเภอเทิง แม่สาย แม่สรวย แม่ฟ้าหลวง เวียงป่าเป้า เชียงของ และเชียงแสน จะสุ่มตัวอย่าง 4 อำเภอ ผลจากการสุ่มได้แก่ อำเภอเทิง อำเภอเวียงป่าเป้า อำเภอเชียงของ และอำเภอเชียงแสน

- กลุ่มที่ 3: กลุ่มอำเภอที่มีประชากรน้อยกว่า 50,001 คน ประกอบด้วย 8 อำเภอ คือ อำเภอเวียงชัย พญาเม็งราย ขุนตาล เวียงแก่น แม่ลาว ป่าแดด เวียงเชียงรุ้ง และดอยหลวง จะสุ่มตัวอย่าง 4 อำเภอ ผลจากการสุ่มได้แก่ อำเภอเวียงชัย อำเภอเวียงแก่น อำเภอแม่ลาว และอำเภอป่าแดด

จากนั้นในการเก็บข้อมูลใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) จากประชาชนที่อาศัยในพื้นที่ดังกล่าวจำนวน 400 คน

4) ตัวอย่างสำหรับการสนทนากลุ่ม จากภาครัฐ ภาคครัวเรือน ภาคการผลิต และสถาบันการเงิน จำนวน 25 คน โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

งานวิจัยนี้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล การทดสอบเครื่องมือ และการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อวิเคราะห์การนำเสนอเนื้อหาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของสื่อมวลชนประเภทต่างๆ ในช่วงระหว่างวันที่ 1 มกราคม – 31 ธันวาคม 2551 โดยผู้วิจัยได้ทำการสุ่มจากสื่อ 3 สื่อ ได้แก่ สื่อหนังสือพิมพ์ สื่อวิทยุกระจายเสียง และสื่อโทรทัศน์ ในการวิเคราะห์ข้อมูลหลังจากการลงรหัสข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยจะนำมาสรุปเป็นการแจกแจงโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ยร้อยละ เพื่อพรรณนาให้เห็นลำดับของกลุ่มเนื้อหาที่ได้รับการนำเสนอตั้งแต่ความถี่สูงสุดและลดลงตามลำดับ หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ใช้วิธีการพรรณนารายละเอียดเนื้อหาแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่สื่อแต่ละประเภทนำเสนอ

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (Depth Interview) เพื่อศึกษาแนวคิดของผู้ที่รับผิดชอบเนื้อหาหรือผู้ที่ทำบทรายการหรือผลิตรายการที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอแนวเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้คือ ประเด็นคำถามสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง โดยมีขั้นตอนการสร้างและทดสอบเครื่องมือ ดังนี้

การสร้างข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์ : ข้อคำถามสัมภาษณ์สร้างขึ้นจากการทบทวนตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่อยู่ในสาขาการสื่อสารมวลชนและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีการตรวจสอบเครื่องมือด้วยการวิเคราะห์ความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยการให้ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาการสื่อสารมวลชนและนักวิชาการที่มีความรู้เกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและความครอบคลุมของเนื้อหาความชัดเจนและความเหมาะสมของภาษา หลังจากแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะแล้วจะนำข้อคำถามนั้นไปสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่มีคุณลักษณะดังที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ ภาษาในข้อคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์จะมีการปรับเพื่อความเหมาะสมและความเข้าใจตรงกันในการสื่อสารกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแต่ละกลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะถอดเทปบันทึกคำสัมภาษณ์แบบคำต่อคำแล้วนำมาวิเคราะห์เนื้อหาโดยการจัดกลุ่มเนื้อหาที่มีความหมายสอดคล้องใกล้เคียงกัน (Common Theme) ตัดข้อมูลที่ซ้ำซ้อนออก เพื่อนำมาบรรยายเปรียบเทียบให้เห็นถึงแนวคิดของสื่อมวลชนแต่ละประเภทต่อการผลิตเนื้อหาตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจะถูกนำเสนอประกอบกับการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อให้เห็นภาพรวมในการเสนอเนื้อหาตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของสื่อมวลชนโดยละเอียด

3. การสำรวจ (Survey) เพื่อทดสอบระดับความเข้าใจของประชาชนในจังหวัด เชียงรายที่มีต่อแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้เครื่องมือคือแบบสัมภาษณ์ (Questionnaire) จำนวน 400 ชุด โดยมีขั้นตอนการสร้างและทดสอบเครื่องมือ ดังนี้

การสร้างแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารและสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง แนวคิดการยอมรับและพฤติกรรมการใช้เนื้อหาจากสื่อ จากนั้นจึงสร้างข้อคำถามที่ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นคุณลักษณะสำคัญของแนวคิดดังกล่าว โดยแบบสอบถามจะประกอบด้วยคำถามปลายปิด (Close-ended Questions) แบ่งเป็น 3 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลลักษณะประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 การทดสอบความรู้ความเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนที่ 3 การสำรวจการยอมรับ และการนำเอาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ของประชาชนในจังหวัดเชียงราย

การตรวจสอบเครื่องมือจะมีการทดสอบความตรงตามเนื้อหาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความครอบคลุมของเนื้อหา รวมถึงความชัดเจนและความเหมาะสมของภาษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาการสื่อสารมวลชนและนักวิชาการที่มีความรู้เกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจำนวน 3 ท่าน หลังจากนั้น ผู้วิจัยจึงนำข้อเสนอแนะมาแก้ไขปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วนำไปทดลองใช้หรือการทดสอบความเที่ยง (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความตรงของเนื้อหา และได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่คล้ายคลึงกับประชากรที่ศึกษาจำนวน 30 คน และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาความเที่ยงของแบบสัมภาษณ์ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistics package for the social science) ได้ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามโดยเฉลี่ยทุกส่วน 0.855 จึงมีความเหมาะสมที่จะใช้เก็บข้อมูลในกลุ่มตัวอย่างจริง

4. การสนทนากลุ่ม (Focus-group Interview) เพื่อศึกษาการยอมรับและการนำเอาแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ชีวิตประจำวันของประชาชนในจังหวัดเชียงราย โดยรวบรวมจากอาสาสมัครที่อยู่ในภาครัฐ ภาคครัวเรือน ภาคการผลิตและสถาบันการเงิน จำนวน 25 คน ทั้งนี้ผู้วิจัยจะจัดแบ่งอาสาสมัครออกเป็นกลุ่มๆ ละประมาณ 5 - 7 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลได้แก่ กรอบคำถามเบื้องต้นตามวัตถุประสงค์วิจัย โดยการสร้างข้อคำถามในการสนทนากลุ่มนี้ ข้อคำถามสร้างขึ้นจากการทบทวนตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่อยู่ในสาขาการสื่อสารมวลชนและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ที่ผ่านการวิเคราะห์ความตรงตามเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาการสื่อสารมวลชน และนักวิชาการที่มีความรู้เกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 3 ท่าน

ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยจะถอดเทปบันทึกคำสัมภาษณ์แบบคำต่อคำแล้วนำมาวิเคราะห์เนื้อหาโดยการจัดกลุ่มเนื้อหาหลักที่มีความหมายสอดคล้องใกล้เคียงกัน ตัดข้อมูลที่ซ้ำซ้อนออกเพื่อนำมาบรรยายให้เห็นถึงการยอมรับและการนำเอาแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ชีวิตประจำวันของประชาชนในจังหวัดเชียงรายทั้ง 4 ภาคส่วน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติเชิงพรรณนา คือ การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ การแจกแจงจำนวนและค่าร้อยละเพื่อให้ข้อมูลประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง และลักษณะการแจกแจงของตัวแปร โดยการคำนวณหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของแต่ละข้อความ

2. สถิติเชิงอ้างอิง ได้แก่ การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างประชากร ใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way Analysis of Variance หรือ ANOVA) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญที่ 0.05 หากพบความแตกต่างในข้อใดจะทำการทดสอบด้วยการเปรียบเทียบภายหลังเป็นรายคู่โดยใช้วิธีของ Scheffe รวมทั้งใช้การวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Correlation)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 การเผยแพร่เนื้อหาของแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสื่อมวลชนไทย ผลการศึกษาพบว่า เนื้อหาของสื่อมวลชนทั้งระดับท้องถิ่นและระดับประเทศที่เผยแพร่เนื้อหาแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

1.1 สื่อหนังสือพิมพ์

จากการวิเคราะห์เนื้อหาข่าว บทความและสารคดีที่มีการกล่าวถึงเศรษฐกิจพอเพียง พบประเด็นที่สื่อหนังสือพิมพ์นำเสนอเนื้อหาเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

1.1.1 สื่อหนังสือพิมพ์นำเสนอเนื้อหาเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็นที่เป็นเรื่องของกิจกรรมมากที่สุด โดยเนื้อหาส่วนใหญ่เน้นการจัดทำโครงการต่างๆ ซึ่งเชื่อมโยงแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเข้ามา โดยมีจุดประสงค์เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ที่ทำหน้าที่แสวงหาข้อมูลและนำเสนอเนื้อหาพบว่า ข่าวหรือบทความต่างๆ ของสื่อหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่จะเป็นการรายงานโครงการหรือจัดกิจกรรมที่หน่วยงานต่างๆ จัดขึ้น ซึ่งกิจกรรมนั้นเกี่ยวข้องกับหรือเชื่อมโยงกับสถาบัน

พระมหากษัตริย์คังเช่น โครงการตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งหน่วยงานเหล่านั้นมักจะจัดขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ในการเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทั้งนี้ผู้สื่อข่าวและผู้เขียนบทความนำเรื่องราวดังกล่าวมาเผยแพร่สู่ประชาชน เนื่องจากมีคุณค่าข่าวหรือองค์ประกอบของเหตุการณ์ที่สมควรถูกนำเสนอเป็นข่าวหลายประการ อาทิ ความเด่นหรือความมีชื่อเสียงของบุคคล ความใกล้ชิดผลกระทบ ฯลฯ

1.1.2 การให้คำอธิบายหรือนิยามเศรษฐกิจพอเพียงยังคงเป็นเพียงการนำเสนอเพียงระดับ เป็นนามธรรม ซึ่งการนิยามแบ่งได้ 2 ประเด็นใหญ่ๆ คือ เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง (1) การอยู่แบบพอประมาณหรือพออยู่พอกิน และ (2) การพึ่งพาตนเอง แต่อย่างไรก็ตาม ผู้อ่านยังต้องคิดและตีความด้วยตนเองเกี่ยวกับความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงในการนำไปประยุกต์ใช้

1.1.3 ข้อเสนอแนะของวิธีการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ สื่อมวลชนส่วนใหญ่กำหนดเป้าหมายผู้รับสาระสำคัญคือ กลุ่มเกษตรกร ซึ่งบางส่วนเป็นข้อเสนอที่ค่อนข้างเป็นรูปธรรม ขณะที่บางส่วนเป็นการนำเสนอกิจกรรมที่เกษตรกรทำอยู่แล้ว มีเพียงส่วนน้อยที่พูดถึงการใช้ในชีวิตประจำวันด้านอื่นๆ หรือทางธุรกิจ แต่ก็เป็นคำอธิบายในระดับแนวคิด ที่ขาดการเสนอแนะอย่างเป็นรูปธรรมในการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ให้เกิดผลจริง

1.2 สื่อวิทยุกระจายเสียง

ผลการวิเคราะห์รายการประเภทข่าวและบทความที่นำเสนอแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่ออกอากาศในแต่ละเดือนของสถานีวิทยุท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย พบว่า

1.2.1 สื่อวิทยุกระจายเสียงส่วนใหญ่มีการนำเสนอในรูปแบบรายการบรรยายหรือสนทนาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการขยายความหรือตีความนิยามของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามมุมมองของกลุ่มอาชีพต่างๆ เช่น เกษตรกร นักธุรกิจ ข้าราชการ ฯลฯ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้รับผิดชอบในการผลิตเนื้อหา พบว่า สื่อวิทยุมีวัตถุประสงค์ในการนำเสนอเนื้อหาที่มุ่งขยายความคำอธิบายหรือนิยามเศรษฐกิจพอเพียงให้ชัดเจนเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น เนื่องจากสิ่งที่เป็นหลักการอาจจะเข้าใจได้ยากสำหรับประชาชนในท้องถิ่น แต่เมื่อประชาชนเกิดความเข้าใจแล้วจะประยุกต์ใช้ได้ง่าย เพราะสอดคล้องกับวิถีการดำรงชีวิตของประชาชนในภาคการเกษตรและท้องถิ่นอยู่แล้ว โดยกลุ่มผู้ฟังเป้าหมายหลักที่กำหนดไว้คือ เกษตรกร รองลงมาคือ ประชาชนทั่วไป

1.2.2 สื่อวิทยุกระจายเสียงนำเสนอเนื้อหาเศรษฐกิจพอเพียงในรูปแบบของข่าวที่เน้นการรายงานข่าวกิจกรรมที่ดำเนินโครงการต่างๆ ซึ่งเชื่อมโยงแนวพระราชดำริ

เศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยมีจุดประสงค์เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยกิจกรรมดังกล่าวจะจัดขึ้นโดยหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ซึ่งมีการแจ้งผู้สื่อข่าวให้ทราบเพื่อให้เสนอเป็นข่าวประชาสัมพันธ์องค์กร

1.2.3 สื่อวิทยุกระจายเสียงนำเสนอเนื้อหาเศรษฐกิจพอเพียงในรูปแบบรายการสนทนาที่มีการนำบุคคลที่มีความรู้ประสบการณ์ในแวดวงต่างๆ หรือผู้ที่ปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแล้วประสบความสำเร็จ หรือประชาชนทั่วไปที่ใช้หลักความพอเพียงในการดำรงชีวิตมาร่วมพูดคุยกับผู้จัดรายการ เป็นการแบ่งปันความรู้ในการปฏิบัติตนให้ประสบผลสำเร็จเพื่อให้ผู้ฟังเห็นเป็นรูปธรรมมากขึ้น ซึ่งกลุ่มผู้ฟังเป้าหมายที่ผู้จัดรายการกำหนดไว้จะเป็นกลุ่มเกษตรกรเป็นหลัก รองลงมาคือ กลุ่มประชาชนทั่วไป

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้รับผิดชอบในการผลิตเนื้อหา พบว่า รูปแบบรายการสนทนาที่มีการนำบุคคลที่มีความรู้ประสบการณ์ในแวดวงต่างๆ หรือผู้ที่ปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแล้วประสบความสำเร็จ หรือประชาชนทั่วไปที่ใช้หลักความพอเพียงในการดำรงชีวิตมาร่วมพูดคุยกับผู้จัดรายการ มีประโยชน์อย่างยิ่งในการช่วยเสริมความเข้าใจ ขณะเดียวกันก็สามารถกระตุ้นความสนใจให้เกิดแก่ผู้รับสารได้ เพราะเป็นการพูดคุยออกอากาศสดและประชาชนสามารถมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในรายการได้

1.3 สื่อโทรทัศน์

จากการวิเคราะห์เนื้อหารายการประเภทสนทนาและสารคดีที่นำเสนอแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในสื่อโทรทัศน์ ผลการศึกษาพบดังนี้

1.3.1 สื่อโทรทัศน์นำเสนอรายการประเภทสารคดีที่เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในองค์กรต่างๆ มากที่สุด โดยองค์กรในชุมชนที่ผู้ผลิตให้ความสำคัญคือ สถานศึกษา เนื่องจากเห็นว่าเยาวชนคือ กลุ่มที่ยังสามารถหล่อหลอมทัศนคติและความคิดได้ และเป็นรากฐานสำคัญของการสืบสานแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมไทย

เนื้อหาของรายการแต่ละครั้งจะมุ่งเน้นการยกตัวอย่างการร่วมมือร่วมใจขององค์กรต่างๆ กับภาคประชาชนของแต่ละชุมชนที่นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการแก้ปัญหาเฉพาะพื้นที่ของตนและประสบความสำเร็จ โดยปัญหาจะมีความครอบคลุมทุกแง่มุม อาทิ ปัญหาเศรษฐกิจปากท้องของคนในชุมชน ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาวัดนธรรม ฯลฯ โดยรายการส่วนใหญ่มีความยาวประมาณ 5 – 8 นาที

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้รับผิดชอบเนื้อหาหรือผู้ที่ทำบทรายการหรือผลิตรายการที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอแนวเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า รูปแบบรายการสารคดี

ส่วนใหญ่มักจะเป็นการรับจ้างผลิตจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น กระทรวงต่างๆ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ มูลนิธิอานันทมหิดล สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) ฯลฯ โดยในกระบวนการก่อนการผลิต ผู้รับผิดชอบจะพยายามค้นคว้ารวบรวมและตีความหลักความและหลักปฏิบัติตามแนวคิดดังกล่าวให้ชัดเจนถูกต้องมากที่สุด เพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดในการสื่อสารสู่สังคม ส่วนการใช้รูปแบบสารคดีเนื่องจากรูปแบบดังกล่าวมีประโยชน์ในการช่วยขยายความเข้าใจของผู้รับสาร โดยสามารถใช้ภาพเป็นตัวช่วยในการเล่าเรื่อง เพราะแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความเป็นรูปธรรมสูง ผู้ผลิตจึงต้องการช่วยในการตีความเนื้อหาหรือขยายแนวคิดให้ครอบคลุมทุกแง่มุมของสังคม การใช้ภาษาที่ง่ายในการเล่าเรื่อง การลำดับเรื่องตามเวลาอย่างเป็นขั้นตอน การขยายความเนื้อหาหรือภาษาทางวิชาการ ศัพท์เฉพาะที่เข้าใจยาก ฯลฯ สิ่งเหล่านี้มุ่งเน้นการสนองการเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจของประชาชนให้มากที่สุด

1.3.2 สื่อโทรทัศน์นำเสนอเนื้อหาเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็นที่เป็นเรื่องของสารคดีเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในเรื่องของการยกย่องแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งรายการจะนำเสนอพระราชกรณียกิจหรือพระจริยาวัตรของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเพื่อเป็นการให้แนวคิดและเป็นแบบอย่างของการดำรงชีวิตแก่ประชาชน

ตอนที่ 2 ระดับความเข้าใจของประชาชนในจังหวัดเชียงรายที่มีต่อแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการศึกษาระดับความเข้าใจของประชาชนในจังหวัดเชียงรายที่มีต่อแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบผลการศึกษาดังนี้

2.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะประชากรด้านเพศพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ในด้านอายุของกลุ่มตัวอย่างมีอายุระหว่าง 26 – 35 ปีมากที่สุด รองลงมาคือ อายุระหว่าง 36 – 45 ปี ในด้านระดับการศึกษา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี รองลงมาคือ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. และในด้านอาชีพพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร รองลงมาคือ ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน

ในด้านการเปิดรับสื่อพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการเปิดรับสื่อที่เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจากสื่อโทรทัศน์มากที่สุด รองลงมาคือ สื่อวิทยุ ส่วนสื่อที่กลุ่มตัวอย่างมีระดับการเปิดรับสื่อที่เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงน้อยที่สุดคือ สื่อบุคคล

จุดประสงค์ในการเปิดรับเนื้อหาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจากสื่อต่างๆ ของกลุ่มตัวอย่างโดยรวมทั้ง 3 อันดับได้แก่ วัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาความรู้ทั่วไป รองลงมาคือ เพื่อเป็นแหล่งความรู้ในการประกอบอาชีพ/ชีวิตประจำวัน ขณะที่การเปิดรับเนื้อหาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อความเพลิดเพลินมีค่าน้อยที่สุด

จากการสนทนากลุ่มพบว่า การเปิดรับเนื้อหาแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเพราะความต้องการความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานให้แก่คนไทยเนื่องจากเป็นผู้ที่สังคัมไทยเคารพเทิดทูน ขณะเดียวกันสังคัมไทยเผชิญกับปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจมานาน ประชาชนคาดหวังว่าแนวพระราชดำริดังกล่าวจะให้แง่คิดหรือแนวปฏิบัติที่เหมาะสมและทำให้สังคัมไทยอยู่รอด

2.2 ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจำแนกตามรายชื่อได้ดังนี้ กลุ่มตัวอย่างตอบคำถามได้ถูกต้องว่า แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงยึดหลักความพอดี พอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน ในตนเอง มีจำนวนมากที่สุด รองลงมาคือ แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงคือการพึ่งตนเองในชีวิตประจำวัน แบ่งปันกัน ในครอบครัว และกับเพื่อนบ้าน รู้จักเก็บออม ส่วนคำถามที่กลุ่มตัวอย่างตอบได้ถูกต้องน้อยที่สุดคือ ในการปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจะเน้นการทำงานเป็นหลัก โดยไม่นำเทคโนโลยีมาทดแทนแรงงาน ยกเว้นในกรณีที่เกิดความเสียหายแก่ผลิตภัณฑ์ เมื่อพิจารณาคะแนนโดยรวมพบว่า ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในระดับที่มีความรู้ความเข้าใจมาก

จากการทดสอบความแตกต่างระหว่างลักษณะประชากรศาสตร์ของประชากรกับความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ประชากรที่เพศ และอายุแตกต่างกันมีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ไม่แตกต่างกัน

แต่ในลักษณะประชากรศาสตร์ด้านระดับการศึกษาและอาชีพ พบว่า ประชากรที่มีระดับการศึกษาและอาชีพแตกต่างกันมีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยในด้านระดับการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับอนุปริญญา/ปวส. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาและมีมัธยมศึกษาตอนต้น ขณะที่ตัวแปรด้านอาชีพพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพพนักงานบริษัทเอกชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพ่อบ้าน/แม่บ้าน

ตอนที่ 3 ระดับการยอมรับและการนำเอาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ ชีวิตประจำวันของประชาชนในจังหวัดเชียงราย

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการยอมรับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างยอมรับในข้อที่ว่าด้วยความซื่อสัตย์สุจริตในการประกอบอาชีพมากที่สุด รองลงมาคือ ข้อที่กล่าวว่าด้วยการเสริมสร้างให้คนไทยมีพื้นฐานทางจิตใจที่มีคุณธรรมเป็นสิ่งจำเป็น และข้อที่กล่าวว่าการดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสามารถใช้ได้กับคนทุกอาชีพ

ในด้านการนำไปใช้พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการนำเอาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยมากที่สุดในเรื่องที่ว่าประกอบธุรกิจจะต้องพัฒนาประสิทธิภาพในการผลิต ปรับปรุงสินค้าและคุณภาพอย่างสม่ำเสมอ และในการประกอบธุรกิจจะมีได้กำไรกำไรกำไรของตนเองเพียงอย่างเดียว แต่จะคำนึงพนักงาน-ลูกค้าด้วย รองลงมาคือ ข้อที่กล่าวว่าการประกอบธุรกิจ ไม่ควรคำนึงถึงแต่ส่วนตนอย่างเดียว แต่ต้องคำนึงสิ่งแวดล้อม

จากการสนทนากลุ่มพบว่า ประชาชนในทุกภาคส่วนมีการนำเอาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ โดยการพัฒนาประสิทธิภาพในการผลิต ปรับปรุงสินค้าและคุณภาพอย่างสม่ำเสมอ และการดำเนินธุรกิจโดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตนแต่เพียงฝ่ายเดียว ส่วนในด้านการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายเพื่อทบทวนการใช้จ่ายและออมเงิน พบว่า ประชาชนมีการนำเอาแนวทางดังกล่าวไปใช้ในการดำเนินชีวิตในครัวเรือน โดยเป็นการทำบัญชีครัวเรือนทั้งแบบรายวันและรายเดือน ซึ่งต่างให้ข้อสรุปสอดคล้องกันว่า ผลจากการทำบัญชีรายรับรายจ่ายสามารถช่วยในการควบคุมการใช้จ่ายเงินของตนเองและครอบครัว การมีเงินออม ลดภาระหนี้สินและค่าใช้จ่ายสิ้นเปลือง ตลอดจนช่วยเพิ่มกระบวนการคิดพิจารณาก่อนการตัดสินใจใช้จ่ายเงินซื้อสินค้า

จากการทดสอบความแตกต่างระหว่างลักษณะประชากรศาสตร์ของประชากรกับการยอมรับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ประชากรที่เพศ และอายุแตกต่างกัน มีการยอมรับในแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไม่แตกต่างกัน แต่ในลักษณะประชากรศาสตร์ด้านระดับการศึกษาและอาชีพ พบว่า ประชากรที่มีระดับการศึกษาและอาชีพ แตกต่างกัน มีการยอมรับในแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยในด้านระดับการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับปริญญาโทหรือสูงกว่ามีการยอมรับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ขณะที่ตัวแปรด้านอาชีพพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ/

ลูกจ้างของรัฐมีการยอมรับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพียงแตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป

ด้านการนำเอาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้พบว่า จากการทดสอบความแตกต่างระหว่างลักษณะประชากรศาสตร์ของประชากรกับการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้พบว่า ประชากรที่เพศและระดับการศึกษาแตกต่างกันมีการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ไม่แตกต่างกัน แต่ในลักษณะประชากรศาสตร์ด้านอายุและอาชีพ พบว่า ประชากรที่มีอายุและอาชีพ แตกต่างกันมีการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยในด้านอายุพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุแตกต่างกันมีการนำเอาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้แตกต่างกัน โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุระหว่าง 46 - 55 ปี มีการนำเอาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุระหว่าง 15 - 25 ปี ขณะที่ตัวแปรด้านอาชีพพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ/ลูกจ้างของรัฐมีการนำเอาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป

ผลการทดสอบระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้านความรู้ความเข้าใจ การยอมรับ และการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้พบว่า ความรู้ความเข้าใจในแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของประชากรมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการยอมรับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของประชากร โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สัมพันธ์เท่ากับ 0.36 ความรู้ความเข้าใจในแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของประชากรมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ของประชากร โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สัมพันธ์เท่ากับ 0.45 และด้านการยอมรับในแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของประชากรมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ของประชากร โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สัมพันธ์เท่ากับ 0.64

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาพบประเด็นสำคัญที่ต้องอภิปรายดังนี้

1. การเผยแพร่เนื้อหาของแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสื่อมวลชนไทย แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงนับเป็นแนวคิดสำคัญที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 พระราชทานให้กับคนไทย ในสภาวะที่สังคมไทยกำลังเผชิญกับปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจ ซึ่งแนวคิดดังกล่าวเป็นหนทางที่จะทำให้คนไทยสามารถปรับตัวและเผชิญอยู่ได้ในสภาวะดังกล่าว ขณะเดียวกันรัฐบาลก็มีแผนนโยบายที่จะให้ประชาชน

นำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน โดยสื่อมวลชนคือ กลไกสำคัญในการเผยแพร่แนวคิดดังกล่าวสู่สังคม จากผลการศึกษา เมื่อเปรียบเทียบเนื้อหาของสื่อมวลชนที่เผยแพร่แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีประเด็นสำคัญพบว่า สื่อหนังสือพิมพ์จะเน้นนำเสนอเนื้อหาเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็นที่เป็นเรื่องของกิจกรรม การจัดทำโครงการต่างๆ ซึ่งเชื่อมโยงแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีจุดประสงค์เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ขณะที่สื่อวิทยุกระจายเสียงเน้นการนำเสนอในรูปแบบรายการบรรยายหรือสนทนาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการขยายความหรือตีความนิยามของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามมุมมองของกลุ่มอาชีพต่างๆ เช่น เกษตรกร นักธุรกิจ ข้าราชการ ฯลฯ ส่วนสื่อโทรทัศน์เน้นการนำเสนอรายการประเภทสารคดีที่เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในองค์กรต่างๆ มากที่สุด โดยองค์กรในชุมชนที่ผู้ผลิตให้ความสำคัญคือ สถานศึกษา เนื่องจากเห็นว่าเยาวชนคือ กลุ่มที่ยังสามารถหล่อหลอมทัศนคติและความคิดได้ และเป็นรากฐานสำคัญของการสืบสานแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมไทย

เมื่อวิเคราะห์ภาพรวมของสื่อสารมวลชนทั้งหมดในการนำเสนอเนื้อหาของเศรษฐกิจพอเพียงพบว่า การนำเสนอเนื้อหาเศรษฐกิจพอเพียงมีลักษณะเป็นการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ขณะที่คำอธิบายเนื้อหาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้นเป็นลักษณะนามธรรม โดยเน้นให้เห็นถึงการอยู่แบบพอประมาณหรือพออยู่พอกินและการพึ่งพาตนเอง แต่ไม่ได้ภาพความเข้าใจเกี่ยวกับคำว่าเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเป็นรูปธรรมสาเหตุที่สื่อมวลชนโดยรวมนำเสนอเช่นนี้อาจจะเป็นเพราะผู้ผลิตและผู้จัดทำเนื้อหาสื่อขาดความเข้าใจอย่างเพียงพอในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงหรืออาจจะยังมีความเข้าใจที่จำกัดเกี่ยวกับแนวคิดดังกล่าวจึงทำให้การนำเสนอเนื้อหาของสื่อออกมามีลักษณะขาดความชัดเจน ขาดแบบอย่างของการประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตหรือการประกอบวิชาชีพต่างๆ ซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อความเข้าใจของประชาชนตามไปด้วย ดังจะเห็นได้จากเนื้อหาที่อธิบายถึงเศรษฐกิจพอเพียงที่ปรากฏในสื่อต่างๆ จะมุ่งเน้นไปที่เกษตรกรเป็นหลัก ทั้งๆ ที่ในความเป็นจริงแล้ว แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวสามารถนำไปปรับใช้ได้ในทุกอาชีพ โดยไม่จำเป็นต้องจำเพาะเจาะจงไปที่เกี่ยวกับการเกษตรขณะเดียวกัน เนื้อหาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความหมายที่กว้างดังจะเห็นได้จาก นิยาม "3 ห่วง 2 เงื่อนไข" ที่ได้ทรงพระกรุณาปรับปรุงแก้ไขพระราชทานมาและคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาตินำมาใช้ในการรณรงค์เผยแพร่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านช่องทางต่างๆ อยู่ในปัจจุบัน

ซึ่งประกอบด้วยความ "พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน" บนเงื่อนไข "ความรู้ และ คุณธรรม"

แต่อย่างไรก็ตาม ผู้รับสารยังต้องคิดและตีความด้วยตนเองเกี่ยวกับความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงในการนำไปประยุกต์ใช้ ข้อเสนอแนะของวิธีการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ สื่อมวลชนส่วนใหญ่กำหนดเป้าหมายผู้รับสารกลุ่มสำคัญคือ กลุ่มเกษตรกร ซึ่งบางส่วนเป็นข้อเสนอที่ค่อนข้างเป็นรูปธรรม ขณะที่บางส่วนเป็นการนำเสนอกิจกรรมที่เกษตรกรทำอยู่แล้ว มีเพียงส่วนน้อยที่พูดถึงการใช้ในชีวิตประจำวันด้านอื่นๆ หรือทางธุรกิจ แต่ก็เป็นคำอธิบายในระดับแนวคิด ที่ขาดการเสนอแนะอย่างเป็นทางการนำไปใช้ให้เกิดผลจริง

2. ระดับความเข้าใจของประชาชนในจังหวัดเชียงรายที่มีต่อแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

จากผลการศึกษาที่พบว่า จุดประสงค์ในการเปิดรับเนื้อหาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจากสื่อต่างๆ ของกลุ่มตัวอย่างมากที่สุดได้แก่ เพื่อแสวงหาความรู้ทั่วไป รองลงมาคือ เพื่อเป็นแหล่งความรู้ในการประกอบอาชีพ/ชีวิตประจำวัน โดยมีเหตุผลเนื่องมาจากต้องการมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานให้แก่คนไทย เนื่องจากเป็นผู้ที่สังคมไทยเคารพเทิดทูน ขณะเดียวกัน สังคมไทยเผชิญกับปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจมานาน ประชาชนคาดหวังว่าแนวพระราชดำริดังกล่าวจะทำให้แง่คิดหรือแนวปฏิบัติที่เหมาะสมและทำให้สังคมไทยอยู่รอด ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎีการเผยแพร่นวัตกรรมที่กล่าวถึง การยอมรับนวัตกรรมซึ่งในที่นี้คือ แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดย Rogers (1995) ได้กล่าวว่า บุคคลจะตัดสินใจรับนวัตกรรมโดยใช้ฐานของการรับรู้รับทราบถึงคุณสมบัติของนวัตกรรม (Perceived Attributes) อาทิ นวัตกรรมนั้นสามารถสังเกตผลที่เกิดขึ้น ได้อย่างชัดเจน (Observeability) นวัตกรรมนั้นมีข้อดีกว่าหรือเห็นประโยชน์ได้ชัดเจนกว่าสิ่งอื่นๆ มีอยู่ในขณะนั้น หรือสิ่งที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน (Relative Advantage) นวัตกรรมนั้นไม่มีความซับซ้อน ยากต่อการนำไปใช้ (Complexity) และสอดคล้องกับการปฏิบัติและค่านิยมที่เป็นอยู่ขณะนั้น (Compatibility) โดยแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงถือว่าเป็นแนวคิดที่พัฒนามาจากฐานรากเดิมของสังคมไทย ประชาชนสนใจที่จะเปิดรับเพราะเป็นแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รวมทั้งผลของการนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ก็ไม่มีขั้นตอนซับซ้อนในการปฏิบัติ สามารถเห็นผลได้ชัดเจน และสอดคล้องกับหลักการทางศาสนาและวิถีชีวิตของสังคมไทย

ในด้านความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่ถูกต้อง ในด้านการยึดหลักความพอดี พอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตนเอง รองลงมา คือ การมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องว่าแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงคือการพึ่งตนเองในชีวิตประจำวัน แบ่งปันกันในครอบครัว และกับเพื่อนบ้าน รู้จักเก็บออม เมื่อพิจารณาค่าคะแนนโดยรวมพบว่า ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในระดับที่มีความรู้ความเข้าใจมาก ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของเรื่องความรู้ (Knowledge) ของ Bloom (1971) ที่กล่าวว่า ความรู้ของบุคคลอาจได้มาจากการสื่อสาร เนื่องจากสื่อต่างๆ สามารถตอบข้อสงสัย (Ambiguity Resolution) ของบุคคลได้ ผู้รับสารจึงมักแสวงหาสารสนเทศโดยการอาศัยสื่อทั้งหลายเพื่อตอบข้อสงสัยและความสับสนของตน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Zimbardo and Leippe (1991) ที่กล่าวว่า การเปิดรับข่าวสารมีอิทธิพลต่อการเกิดพฤติกรรมของผู้รับสารได้ เนื่องจากการเปิดรับข่าวสารนั้นบ่อยครั้งผ่านสื่อต่างๆ จะทำให้เกิดความคุ้นเคย (Repetition to Create Familiarity) กับการสื่อสารนั้น จนก่อให้เกิดความสนใจ การเข้าใจ และการยอมรับ แต่สิ่งที่จะต้องคำนึงถึงคือ การนำเสนอเนื้อหาสารนั้นจะต้องมีความถูกต้อง ชัดเจน และเข้าใจง่าย ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาของสื่อมวลชนทั้งระดับท้องถิ่นและระดับประเทศที่เผยแพร่แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่พบว่า มีรูปแบบการนำเสนอที่หลากหลาย อาทิ ข่าว บทความ สารคดี ฯลฯ เนื้อหาเหล่านี้ถูกนำเสนอซ้ำๆ ผ่านสื่อต่างๆ ในรูปแบบที่เหมาะสมกับผู้รับสารแต่ละกลุ่มในสังคมไทย ความรู้ความเข้าใจในแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในจังหวัดเชียงราย จึงอยู่ในระดับที่ดีมาก

ปัจจัยหนึ่งที่ผลการศึกษาตัวแปรด้านความรู้ความเข้าใจในแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในจังหวัดเชียงรายอยู่ในระดับที่ดีมากอาจเป็นเพราะตัวแปรเรื่องภูมิหลังของผู้รับสารเองก็อาจจะมีส่วนต่อความเข้าใจและการยอมรับแนวคิดต่างๆ เช่นกัน อาทิ ภูมิหลังด้านการศึกษา อาชีพ ประสบการณ์ สิ่งแวดล้อมของบุคคล ฯลฯ เนื่องจากลักษณะประชากรด้านอายุ ระดับการศึกษา และอาชีพของกลุ่มตัวอย่างที่พบในการศึกษาคั้งนี้มีความสัมพันธ์อย่างยิ่งกับผลสัมฤทธิ์ต่อการสื่อสารเรื่องแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 26 – 35 ปีมากที่สุด รองลงมาคือ อายุระหว่าง 36 – 45 ปี ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี รองลงมาคือ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. และในด้านอาชีพพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่

ประกอบอาชีพเกษตรกร ตัวแปรด้านภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่างจึงมีผลอย่างมีนัยสำคัญต่อระดับความเข้าใจในเนื้อหาแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสื่อมวลชน

3. ระดับการยอมรับและการนำเอาแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวันของประชาชนในจังหวัดเชียงราย

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการยอมรับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยกลุ่มตัวอย่างมีการยอมรับหลักการด้านความซื่อสัตย์สุจริตในการประกอบอาชีพและยอมรับในแนวคิดการเสริมสร้างให้คนไทยมีพื้นฐานทางจิตใจที่มีคุณธรรมเป็นสิ่งจำเป็น ขณะที่ด้านการนำไปใช้พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการนำเอาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเห็นได้ว่าสมควรนำแนวปรัชญาดังกล่าวไปใช้ในการประกอบธุรกิจ พัฒนาประสิทธิภาพในการผลิต ปรับปรุงสินค้า และคุณภาพอย่างสม่ำเสมอ ไม่คำนึงกำไรของตนเองเพียงอย่างเดียว แต่จะคำนึงพนักงาน – ลูกค้า และคำนึงถึงแวดล้อม นอกจากนั้น ยังมีพฤติกรรมในการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายเพื่อทบทวนการใช้จ่ายและออมเงิน

จากการสนทนากลุ่มพบว่า ประชาชนในทุกภาคส่วนมีการนำเอาแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ โดยการพัฒนาประสิทธิภาพในการผลิต ปรับปรุงสินค้าและคุณภาพอย่างสม่ำเสมอ และการดำเนินธุรกิจโดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตนแต่เพียงฝ่ายเดียว ส่วนในด้านการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายเพื่อทบทวนการใช้จ่ายและออมเงิน พบว่า ประชาชนมีการนำเอาแนวทางดังกล่าวไปใช้ในการดำเนินชีวิตในครัวเรือน โดยเป็นการทำบัญชีครัวเรือนทั้งแบบรายวันและรายเดือน ซึ่งต่างให้ข้อสรุปสอดคล้องกันว่า ผลจากการทำบัญชีรายรับรายจ่ายสามารถช่วยในการควบคุมการใช้จ่ายเงินของตนเองและครอบครัว การมีเงินออม ลดภาระหนี้สินและค่าใช้จ่ายสิ้นเปลือง ตลอดจนช่วยเพิ่มกระบวนการคิดพิจารณาก่อนการตัดสินใจใช้จ่ายเงินซื้อสินค้า

ในการยอมรับแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อาทิ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การใช้จ่ายเงิน การทำบัญชีรายรับรายจ่าย การเก็บออม ฯลฯ อาจทำให้บุคคลต้องเปลี่ยนแปลงความเคยชินของตนเอง ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้วยความสมัครใจจะต้องมาจากการเปลี่ยนแปลงทัศนคติเสียก่อน ซึ่งจากการสนทนากลุ่มพบว่า ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีการยอมรับแนวคิดดังกล่าวเพราะเห็นตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จจากสื่อมวลชน จึงมีความต้องการทดลองปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองเพื่อควบคุมฐานะการเงินของตนเองและครอบครัว เพื่อการมีเงินออม ลดภาระ

หนี้สินและค่าใช้จ่ายสิ้นเปลือง ฯลฯ พฤติกรรมการยอมรับดังกล่าวสะท้อนถึงความสำคัญในองค์ประกอบของกระบวนการสื่อสาร โดยเฉพาะคุณสมบัติของผู้ส่งสารหรือแหล่งสาร (Source) ว่ามีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมได้ สำหรับแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้เป็นแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ซึ่งหากพิจารณาในฐานะผู้ส่งสารย่อมมีคุณสมบัติที่สามารถโน้มน้าวให้เกิดการยอมรับได้ ซึ่งตามแนวคิดความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสารพบว่า การยอมรับแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อาจได้รับอิทธิพลจากสื่อบุคคลที่มีความน่าเชื่อถือสูงเพราะบุคคลที่มาเผยแพร่แนวคิดต่างๆ ทั้งที่ผ่านสื่อมวลชนและสื่อบุคคลในท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นนักพัฒนาหรือนักวิชาการที่มีความสามารถหรือความชำนาญมีความน่าไว้วางใจและยังเป็นคณะทำงานจากโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จึงทำให้มีภาพลักษณ์ที่ค้ำอยู่ในลักษณะของความเป็นตัวแทนของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาช่วยเหลือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นสัญลักษณ์ของความน่าเชื่อถือที่มีความหมายและความสำคัญมากและลึกกว่าสิ่งที่เป็นอยู่ ทั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าเป็นผลเนื่องมาจากความน่าเชื่อถือนี้ จึงทำให้แนวคิดดังกล่าวได้รับการยอมรับและนำไปปฏิบัติตาม

นอกจากนั้น การถ่ายทอดเผยแพร่แนวคิดยังมาจากภาคส่วนต่างๆ ทั้งองค์กรภาครัฐและเอกชน ซึ่งมีคุณลักษณะของผู้ส่งสารที่มีความน่าเชื่อถือได้สูง ในกระบวนการผลิตเนื้อหาเป็นการนำบุคคลที่ประสบความสำเร็จในการนำแนวคิดดังกล่าวไปปรับใช้ทั้งในการดำเนินชีวิต การประกอบธุรกิจ ภาคการเกษตร ฯลฯ จึงส่งผลให้การยอมรับในแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับสูง สอดคล้องกับที่ อรรถพรณ ปิตันธโวาท (2546) กล่าวว่า ความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสาร (Source Credibility) เป็นคุณลักษณะภายนอกของผู้ส่งสาร ซึ่งเป็นที่ยอมรับของผู้รับสาร ความน่าเชื่อถือขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 ประการคือ ความสามารถหรือความชำนาญ (Competence or Expertness) และความน่าไว้วางใจ (Trustworthiness) ปัจจัยทั้ง 2 ประการนี้ผู้รับสารต้องรับรู้ (Perceive) ว่ามีอยู่ในตัวผู้ส่งสาร ความน่าเชื่อถือนี้ไม่ใช่สิ่งที่ผู้ส่งสารจะประกาศให้ผู้อื่นทราบแล้วได้รับการยอมรับ หากแต่เป็นสิ่งที่ผู้รับสารมองเห็น รับรู้ และเกิดความเชื่อ ทั้งนี้จากการวิจัยที่พบนั้นผู้ส่งสารเป็นองค์ประกอบสำคัญของกระบวนการสื่อสารที่ทำให้งานการเผยแพร่แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประสบความสำเร็จเนื่องจากมีทั้งความรู้ความชำนาญในเรื่องเกี่ยวกับหลักการ ความน่าไว้วางใจ และการได้รับความศรัทธาทำให้การสื่อสารที่เกิดขึ้นมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากการวิเคราะห์เนื้อหาสื่อสารมวลชนพบว่า สื่อมวลชนโดยภาพรวมยังนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียงในลักษณะที่เป็นรูปธรรมและเน้นให้ความสำคัญกับคนที่เป็นเกษตรกร ขณะที่การนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในอาชีพต่างๆ ยังคงมีน้อยมาก ดังนั้น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง อาทิ รัฐบาลซึ่งเป็นผู้วางนโยบายให้คนไทย นำแนวปรัชญานี้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ฯลฯ ควรจะให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับแนวปรัชญาดังกล่าวให้กับคนผลิตสื่อ โดยเฉพาะการเผยแพร่แนวคิด 3 ห่วง 2 เงื่อนไขและวิธีการนำแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ให้เกิดผลเป็นรูปธรรม เพราะเมื่อผู้ผลิตสื่อเกิดความเข้าใจที่ถูกต้องย่อมจะทำให้การผลิตสื่อออกมาได้อย่างถูกต้องด้วยเช่นกัน ซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนรับรู้แนวปรัชญาดังกล่าวได้อย่างถูกต้องตามไปด้วยจนสามารถนำไปปรับใช้ได้อย่างเหมาะสม

2. รัฐบาลควรจะสนับสนุนให้สื่อสารมวลชนนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ โดยอาจจะใช้วิธีการซื้อเวลาของสถานีโทรทัศน์วิทยุกระจายเสียงและหนังสือพิมพ์ ซึ่งอาจจะเป็นลักษณะขอความร่วมมือและเสียค่าใช้จ่ายร่วมกัน โดยอาจจะกำหนดรายการที่มีความยาวไม่มากนัก แต่มีความถี่ในการนำเสนอสูง ซึ่งอาจจะแทรกอยู่ในช่วงเวลาที่มีคนรับชมสูง ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสเรียนรู้และซึมซับแนวปรัชญาดังกล่าวได้มากขึ้น

3. จากการศึกษาพบว่า ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก โดยแหล่งข้อมูลที่ประชาชนตอบว่าแหล่งข้อมูลส่วนมากมาจากสื่อมวลชน ขณะที่สื่อบุคคลมีน้อย ทั้งที่จากการวิเคราะห์เนื้อหาสื่อแล้วพบว่า สื่อมวลชนให้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวปรัชญาดังกล่าวได้น้อยมากและเนื้อหาที่สื่อนำเสนออีกเป็นเชิงนามธรรม ทั้งนี้ อาจจะเป็นไปได้ว่ากลุ่มผู้ตอบส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร ซึ่งเนื้อหาในสื่อได้มุ่งไปที่กลุ่มนี้เป็นหลัก ขณะที่ความถี่และความเข้าใจในแนวปรัชญาดังกล่าวแม้จะอยู่ในระดับดี แต่ก็เป็นระดับเดียวกับที่สื่อนำเสนอ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเช่นเดียวกับที่สื่อเข้าใจนั่นเอง ดังนั้น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรจะสนับสนุนให้สื่อมีการนำเสนอแนวปรัชญาดังกล่าวไปให้ครอบคลุมเนื้อหากลุ่มอาชีพต่างๆ

4. ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างมีการยอมรับและนำเอาแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในระดับมาก โดยมีความเห็นว่าสมควรนำแนวปรัชญาดังกล่าวไปใช้ในการประกอบธุรกิจ พัฒนาประสิทธิภาพในการผลิต ปรับปรุงสินค้าและคุณภาพ

อย่างสม่ำเสมอ ไม่คำนึงกำไรของตนเองเพียงอย่างเดียว แต่จะคำนึงพนักงาน – ลูกค้า และคำนึงสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ลักษณะของการยอมรับและนำเอาไปใช้ยังคงเป็นลักษณะที่เป็นนามธรรม ซึ่งยังขาดความชัดเจนว่าแล้วจะนำไปปรับใช้จริงให้เกิดผลเป็นรูปธรรมได้อย่างไร อาจจะสืบเนื่องไปจากเหตุผลในเบื้องต้นที่สื่อสารมวลชนยังไม่สามารถนำเสนอวิธีการดังกล่าวได้อย่างเป็นรูปธรรม การนำเสนอจากสื่อจึงทำให้กลุ่มตัวอย่างรับรู้ว่ามีแนวปรัชญาดังกล่าว ดี มีประโยชน์และควรนำมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต แต่ในชีวิตความเป็นจริงไม่รู้ว่าควรจะทำอย่างไร ดังนั้น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องนอกจากจะต้องให้ความสำคัญกับการทำความเข้าใจกับผู้ผลิตสื่อให้มากขึ้นแล้ว หน่วยงานภาครัฐยังควรจะต้องทำการศึกษาวิจัยถึงแนวทางการใช้แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดผลเป็นรูปธรรมให้ได้และเผยแพร่วิธีการดังกล่าวผ่านสื่อ ขณะเดียวกันก็ใช้สื่อสารมวลชนร่วมกับสื่อบุคคล เช่น สื่อโมบายเคลื่อนที่ การขอร่วมมือกับวิทยุชุมชน การใช้สื่อพื้นบ้านต่างๆ เพื่อเป็นช่องทางในการเผยแพร่แนวปรัชญาดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

5. เนื่องจากผลการศึกษาพบว่า แหล่งสาร (Source) เป็นองค์ประกอบสำคัญของการสื่อสารที่จะสามารถส่งผลต่อความสำเร็จในการโน้มน้าวใจให้สังคมสนใจเกิดการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร มีทัศนคติในทางบวก และเกิดพฤติกรรมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้น ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจึงควรให้ความสำคัญในการเลือกสรรสื่อบุคคลที่มีคุณลักษณะที่มีความน่าเชื่อถือ มีความรู้ความเชี่ยวชาญ มีคุณลักษณะดึงดูดใจ มีพฤติกรรมส่วนตัวที่เหมาะสม ฯลฯ และใช้สื่อต่างๆ ที่หลากหลายเช่น สื่อกิจกรรมหรือการพาไปดูงานยังแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อให้การสื่อสารแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ ประสบความสำเร็จในการสื่อสาร

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการศึกษาครั้งต่อไปควรจะมีการศึกษาถึงประสิทธิภาพของสื่อสารมวลชนในการเผยแพร่แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาการนำเสนอของสื่อสารมวลชน แต่ยังไม่ได้ศึกษาถึงประสิทธิภาพต่อการรับรู้และเข้าใจ ซึ่งการศึกษาดังกล่าวยังจะทำให้เกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น

2. ควรจะมีการวิเคราะห์รูปแบบรายการที่นำเสนอเนื้อหาแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสื่อมวลชนประเภทต่างๆ ว่ารูปแบบใดส่งผลต่อการรับรู้ของประชาชนได้ดีที่สุด ทั้งในด้านการสร้างความสนใจ สร้างความรู้ความเข้าใจ การยอมรับ และการนำไปประยุกต์

ใช้ เพื่อเป็นการศึกษาแนวทางในการผลิตเนื้อหาแก่สื่อมวลชนอื่นๆ และสื่อมวลชนระดับท้องถิ่นต่อไป

3. การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความเข้าใจและการยอมรับต่อแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในจังหวัดเชียงราย เพื่อให้การศึกษารอบคลุมตัวแปรในผู้รับสารมากยิ่งขึ้น การศึกษาครั้งต่อไปจึงน่าจะมีการศึกษาตัวแปรด้านความพึงพอใจที่มีต่อการนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและความพึงพอใจที่มีต่อการใช้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่างๆ เพื่อจะได้สามารถนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงการเผยแพร่เนื้อหาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้ตรงกับความต้องการใช้ประโยชน์ของประชาชนมากที่สุด

4. เนื่องจากผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านสื่อบุคคล ได้แก่ ผู้ส่งสารหรือแหล่งสาร (Source) เป็นองค์ประกอบสำคัญของการสื่อสาร การศึกษาต่อไปจึงควรมีการศึกษาวิจัยเจาะลึกถึงความสำคัญของบทบาทของสื่อบุคคลที่จะส่งผลต่อความสำเร็จในการเผยแพร่ การสร้างความรู้ความเข้าใจ การยอมรับ ฯลฯ ในแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยอาจมีการศึกษาคุณลักษณะของผู้ส่งสารที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่ม เพื่อสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการเลือกสรรสื่อบุคคลที่มีความเหมาะสมในการสื่อสารเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายต่อไป

รายการอ้างอิง

- กฤษมันต์ วัฒนามรงค์. (2536). เทคโนโลยีเทคนิคศึกษา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2548). การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. วารสารเศรษฐกิจและสังคมสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ปีที่ 42 ฉบับที่ 6.
- ปาณิสรา วัฒนรัตน์. (2550). การเปิดรับชม ความรู้ ทักษะคิดและพฤติกรรม การปฏิบัติตนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงจากรายการโทรทัศน์. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุเมธ คันติเวชกุล. (2542). การดำเนินชีวิตในระบบเศรษฐกิจพอเพียง “แบบพอเพียง” ตามแนวทางพระราชดำริ. กรุงเทพมหานคร. วารสารนำ การประปา-ส่วนภูมิภาค. ธันวาคม 2541 – มกราคม 2542.
- อภิชัย พันธเสน และคณะ. (2546). การประยุกต์พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- อรวรรณ ปิรันธน์โอวาท. (2546). การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Bloom, Benjamin., Thomas, J., and Madus, G. (1971). **Handbook on Formative and Sumative Evaluation of Student Learning.** New York : MacGraw-Hill Book Company.
- Rogers, Everett. M. (1995). **Diffusion of Innovations.** 4th ed. New York, NY: The Free Press.
- Schramm, Wilbur. (1964). **Mass media and National Development : the Role of Information in the Developing Countries.** California : Stanford University Press.
- Zimbardo, P. G., and Leippe, M. (1991). **The Psychology of Attitude Change and Social Influence.** 3rd ed. New York: McGraw-Hill.